

Fai 'e Pīsope Keith B. McMullin

Tokoni Ua 'i he Kau Pīsopeleiki Pulé

Ko e Hala 'o Hotau Fatongiá

'Oku 'ikai fie ma'u 'e he fatongiá ia ke tau haohaoa, ka 'oku fie ma'u ki ai 'a e ngāue faivelengá. 'Oku 'ikai fekau'aki ia mo e me'a 'oku fakalaó; ka ko e me'a ko ia 'oku mā'oni'oni.

Ko ha maama faingata'a 'eni. 'Oku 'i he potu kotoa pē 'a e moveu-veú mo e tu'utāmaki. Tāimi 'e nīhi 'oku hangē ka tu'u fakatu'utāmaki 'eni ki he fa'ahinga 'o e tangatá.

Na'e folofola 'a e 'Eikí 'o fekau'aki mo hotau kuongá ni, " 'E ngalulululu 'a e ngaahi langí, pea mo e māmaní foki; pea 'e 'i he lotolotonga 'o e fānau 'a e tangatá 'a e ngaahi fu'u faingata'a lalahi, *ka te u malu'i 'a boku kakai*"¹ 'Oku totonu ke tau ma'u ha fiamālie lahi 'i he tala'ofa ko 'eni.

Neongo 'e hanga 'e he ngaahi fakatamaki 'o maumau'i kotoa 'a e "nonga angamaheni 'o ['etau] mo'ui,"² ka 'e 'ikai ke nau tuku ke maumau ai pē 'a 'etau mo'ui 'o ta'engata. Tē nau lava, ue'i hake 'a [kitautolu] ke manatu'i. " 'o fakaake 'iate [kitautolu ha]³ ongo'i [hotau] fatongia ki he 'Otuá,"⁴ pea tuku kitautolu ke tau 'a'eva " 'i he hala 'o . . . [hotau] fatongiá."⁵

'I Hōlani lolotonga e Tau Lahi hono II 'a Māmaní, na'e faka'aonga'i 'e he fā-mili 'o Kesipā teni Pumí honau 'apí ke toitoi ai e nīhi na'e kumi 'e he kau Nasí. Ko e founga 'eni 'o 'enau mo'ui 'aki 'enau tui faka-Kalisitiané. Na'e mole e mo'ui 'a e toko fā 'o e fāmilí ni 'i hono fai 'o e malu'i ko 'eni. Na'e nofo

'a Koli teni Pumí mo hono tokoua ko Petisií, 'i ha ngaahi māhina faingata'a 'i he 'Apitanga Pōpula fehī'anekina 'i Lēvenisipulukí. Na'e sī'i mālōlō ai 'a Petisi—kae mo'ui 'a Koli.

Na'e 'ilo'i 'e Koli mo Petisi 'i Lēvenisipulukí 'oku tokoni'i kitautolu 'e he 'Otuá ke tau fa'a fakamolemole. Hili 'a e taú, na'e fakapapau'i 'e Koli te ne vahevahe 'a e pōpoakí ni mo e nīhi kehé. 'I he taimi 'e taha na'a ne toki lea ai ki ha falukunga kakai 'i Siamane ne nau faingata'a'ia tupu mei he ngaahi nunu'a 'o e taú. Na'e peheni 'ene

pōpoakí, " 'Oku fa'a fakamolemole 'a e 'Otuá." Ko e taimi ia na'e utu ai e tāpu-aki mei he ngāue faivelenga 'a Koli teni Pumí.

Na'e ha'u kiate ia ha tangata. Na'a ne fakatokanga'i ko e taha ia 'o e kau le'ó angakovi taha 'i he 'apitangá. Na'a ne pehē ange, "Na'e kau 'a Lēvenisipuluki 'i ho'o leá. Na'a ku le'ó ai. Kae talu mei ai mo 'eku hoko ko e Kalisitiane. Na'a ne fakamatala 'o pehē na'a ne fekumi ki he fakamolemole 'a e 'Otuá 'i he ngaahi me'a ta'e'ofa na'a ne fakahokó." Na'a ne mafao mai hono nimá. "Fakamolemole'i mu'a au?"

Na'e toki pehē leva 'e Koli teni Pumí:

"Mahalo na'e lau sekoni pē 'ene tu'u ai—'o mafao mai hono nimá—ka na'e hangē ia kiate au ha ngaahi houa lahi 'i he'eku fāinga mo e me'a faingata'a taha na'e pau ke u fai.

" . . . Ko e pōpoaki ko ia 'oku fa'a fakamolemole 'a e 'Otuá, 'oku 'i ai e me'a 'oku . . . tu'unga ia 'i ai: ke tau fakamolemole'i 'a kinautolu na'a nau fakalavea'i kitautolú. . . .

" . . . Ne u lotu fakalongolongo pē, "tokoni mai! Tē u lava pē 'o hiki hake hoku nimá. Tē u lava pē 'o fai ia. Kuo pau ke ke 'omi 'e koe 'a e ongo'i fie fakamolemolé."

" . . . Ne u ongo'i ongonoa 'i he'eku mono atu hoku nimá ki he nima na'e fakamafao mai kiate aú. 'I he'eku fai iá, na'e hoko ha me'a fakaofo. Na'e kamata pē 'a e mālōhi 'o e ongó 'i hoku umá 'o lele hifo ki hoku nimá, 'o a'u ki homa ongo nima ne fepuke'akí. Hili iá na'e hangē 'oku fakafonu kotoa hoku sinó 'e he māfana fai fakamo'ui ko 'eni, 'o tō ai hoku lo'imata.

Ne u tangi mo pehē ange, " 'Oku ou fakamolemole'i koe, 'aki hoku lotó kotoa."

Ne ma fepuke'aki nima 'i ha momeniti, ko e tokotaha na'e hoko ko e le'ó pea na'e nofo pōpula. Ne te'eki ai ke lahi pehē fau ha'aku ongo'i e 'ofa 'a e 'Otuá ki mu'a 'o hangē ko e taimi ko 'eni."⁶

Ko kinautolu 'oku faka'ehi'ehi mei he koví pea lelei 'enau founga mo'ui, 'oku nau fāifeinga ki ha 'aho lelei ange mo tauhi e ngaahi fekau 'a e 'Otuá, 'e lava pē ke toe lelei ange 'a e me'a kotoa

he kāingalotu 'o e Siasi 'o Sīsū Kalaisi, ko e hala 'o hotau fatongia 'a 'etau tauhi ko ia 'etau ngaahi fuakava 'i he mo'ui faka'aho.

Ko Hotau Fatongia Kia Hai pea Ki he Hā?

'Uluaki, ko hotau fatongia 'oku fai ia ki he 'Otua ko 'etau Tamai ta'engata. Ko Ia na'a Ne fa'u 'a e palani 'o e fakamo'ui, ko e tupu'anga 'o e langi mo mamani pea na'a Ne fakatupu 'a 'Atama mo 'Ivi.¹¹ Ko Ia 'a e tupu'anga 'o e mo'oni,¹² 'oku hasino ai e 'ofa,¹³ pea mo e 'uhinga 'o e huhu'i 'o fakafou 'ia Kalaisi.¹⁴

Na'e pehe 'e Palesiteni Siosefa F. Samita: " 'Oku mei he ['Otu] 'a e me'a kotoa pe 'oku tau ma'u. . . . Ko kitau-tolu ko ha konga 'umea pe. Ko e mo'ui, 'atamai potu, fakakaukau, mo e malohi ke faka'uhinga, ko e ngaahi me'afuaki kotoa kinautolu 'a e 'Otu ki he fanau 'a e tangata. 'Oku Ne foaki mai 'a e ivi ki hotau sinu pea mo e malohi ki hotau 'atamai. . . . 'Oku totonu ke tau faka-'apa'apa 'a e 'Otu 'aki hotau 'atamai potu, hotau malohi, 'aki 'etau mahino, hotau potu, mo e malohi kotoa 'oku tau ma'u. 'Oku totonu ke tau feinga ke fai lelei 'i he mamani. *Ko hotau fatongia 'eni.*"¹⁵

He 'ikai lava 'e ha taha 'o fai hono fatongia ki he 'Otua ko e Tamai ta'e te ne fai pehe ki he 'Alo 'o e 'Otu, 'a e 'Eiki ko Sīsū Kalaisi. Ka faka'apa'apa ki he taha 'e fie ma'u ke faka'apa'apa foki ki he taha, he kuo tu'utu'uni 'e he Tamai 'e toki lava pe ke fakahoko katoa 'e ha taha 'a hono fatongia 'o fakafou 'i he huafa 'o Kalaisi.¹⁶ Ko Ia hotau fa'ifa'itaki'anga, hotau Huhu'i pea mo hotau Tu'i.

'I hono fakahoko 'e he kakai tangata mo fafine mo e fanau tangata mo fafine 'a honau fatongia ki he 'Otu, te nau ongo'i ai ke fefakahoko'aki honau fatongia, ki honau famili, ki honau pule'anga, ki he me'a kotoa pe kuo fakafalala ange ke nau tokanga'i. 'Oku fie ma'u 'e honau fatongia ke fakatupulaki honau ngaahi taleniti pea nau hoko ko ha kakai lelei mo tauhi lao. 'Oku nau hoko 'o loto-fakatokilalo, angavaivai pea ako'ingofua. 'Oku ikuna'i 'e he mapule'i kitā 'a e fakahoholoto; 'oku tataki 'e he talangofua 'a

neongo 'a e faingata'a. Na'e tofa 'e he Fakamo'ui 'a e hala ma'atautolu. Na'a Ne toe tu'u ikuna mei Ketisemani, mei he kolosi, pea mo fa'itoka, 'o Ne 'omi 'a e mo'ui mo e 'amanaki lelei kiate kitautolu kotoa pe. 'Oku Ne folofola mai kiate kitautolu he 'aho ni, "Ha'u, 'o muimui 'iate au."¹⁷

Kuo akonaki 'e Palesiteni Tōmasi S. Monisoni 'o pehe: "Kapau 'oku tau fie 'a'eva pea hiki hotau 'ulu ki 'olunga, kuo pau ke tau tokoni 'i he mo'ui ni. Kapau 'oku tau fie fakakakato hotau iku'anga pea foki 'o nofo fakataha mo 'etau Tamai Hēvani, kuo pau ke tau tauhi 'Ene ngaahi fekau pea fa'ifa'itaki 'etau mo'ui ki he Fakamo'ui. 'I he'etau fai ia, 'e 'ikai ngata 'i he'etau a'usia 'etau taumu'a 'a ia ko e mo'ui ta'engata, ka te tau mavahe atu foki mei he mamani kuo tau koloa'ia mo toe lelei ange ka ne ta'e 'oua 'etau mo'ui pea fakahoko hotau ngaahi fatongia."¹⁸

'Oku 'i he Tohi Tapu 'a e ngaahi lea fakalaumalie ko 'eni: "Ke tau fanongo ki he faka'osi 'o e ngaahi me'a ni kotoa

pe: Ke ke manavahē ki he 'Otu, pea ke fai ki he'ene ngaahi fekau: *he 'oku katoa 'i he me'a ni 'a e ngaue totonu 'a e tangata.*"¹⁹

Ko e Hā 'a e Me'a Ko 'eni 'Oku Ui ko e Fatongia?

Ko e fatongia 'oku ou lea ki ai 'a e me'a ko ia 'oku 'amanaki mai ke tau fai mo a'usia. Ko ha 'ulungāanga lelei ia 'oku fie ma'u 'a ia 'oku ne 'omai mei he fakafuaki'utu'utu mo e ngaahi kolo 'a e me'a 'oku totonu, mo'oni, mo lāngi-lāngi. 'Oku 'ikai fie ma'u 'e he fatongia ia ke tau haohaoa, ka 'oku fie ma'u ki ai 'a e ngaue faivelenga. 'Oku 'ikai fekau-'aki ia mo e me'a 'oku fakala'o; ka ko e me'a 'oku mā'oni'oni. 'Oku 'ikai tuku fakatatali ia ki he kakai 'oku mā'olunga mo malohi, ka 'oku 'i he fakava'e ia 'o e falala'anga, angatonu mo e loto-to'a fakatāutaha. Ko hono fakahoko ho fatongia ko hano fakahaa'i ia 'o e tu'i.

Na'e lea 'a Palesiteni Monisoni 'o kau ki ai, " 'Oku ou manako mo 'ofa 'i he fo'i lea faka'e'eiki ko e fatongia."²⁰ Ki

‘enau ngāue faivelengā. ‘Oku hoko mai ‘a e melinó kiate kinautolu. ‘Oku loto mateaki ‘a e tangata‘ifonuá, ‘oku anga-‘ofa ‘a e tukui koló, pea fakakaungā-me‘a ‘a e ngaahi kaungā‘apí. ‘Oku fiefia ‘a e ‘Otua ‘o e langí, ‘oku fakafiemālie‘i ‘a e fonuá, pea ‘oku hoko ‘a māmani ko ha feitu‘u lelei ange.¹⁷

‘Oku Tau ‘Ilo‘i Fēfē Hotau Fatongia ‘i he Lotolotonga ‘o e Moveuveu?

‘Oku tau lotu! Ko e founa pau ia ‘a e tokotaha kotoa pē ke ne ‘ilo‘i ai; ko e fetu‘utaki‘anga ma‘u‘anga tokoni ia ki he langí. Na‘e pehē ‘e he ‘Aposetolo ko Pitá: “‘Oku ‘i he kakai mā‘oni‘oni ‘a e fononga ‘o e ‘Eikí, pea ‘oku ongo kiate ia ‘a ‘enau ngaahi lotú.”¹⁸

‘Oku ‘omi kiate kitautolu ‘e he lotu ‘i he loto-fakatōkilaló, lotu fakamātoató, mo e ue‘i ‘a e laumālie, ‘a e fakahino-hino ‘oku tau fu‘u fie ma‘ú. Na‘e akonaki ‘a Pilikihami Tongi ‘o pehē, “‘Oku ‘i ai e taimi ‘e nīhi ‘oku puputu‘u ‘a e tangatá pea hoha‘a ‘ene fakakaukau . . . ; ka ‘oku ako‘i kitautolu ‘e he‘etau fakakaukau lelei ko hotau fatongia ia ke lotu.”¹⁹

Na‘e akonaki ‘a Sisū:

“Kuo pau ke mou lotu mo le‘o ma‘u ai pē telia na‘a mou tō ki he ‘ahī‘ahī; . . .

“Ko ia kuo pau ke mou lotu ma‘u ai pē ki he Tamaí ‘i hoku hingoá; . . .

“Mou lotu ‘i homou ngaahi fāmili ki

he Tamaí, ma‘u ai pē ‘i hoku hingoá, koe‘uhi ke tāpuaki‘i ‘a homou uaifi mo ho‘omou fānaú.”²⁰

Ke ‘aonga ‘a e ngaahi lotú, kuo pau ke nau fenāpasi mo e palani ‘a e langí. ‘Oku ola lelei e lotu ‘a e kakai tui ‘i he taimi ‘oku ‘i ai ‘a e fenāpasi ko ‘ení, pea ‘oku hoko ‘a e fenāpasi ko ‘ení ‘i he taimi ‘oku ue‘i ai ‘a e ngaahi lotú ‘e he Laumālie Mā‘oni‘oni. ‘Oku fakahā mai ‘e he Laumālie ‘a e me‘a ‘oku totonu ke tau kolé.²¹ Ka ‘ikai ke ‘i ai ‘a e tataki fakalaumālie ko ‘ení, te tau fakahema ai ke “kole pea ‘ikai ma‘u,”²² ke tau feinga pē ke fai pē hotau lotó kae ‘ikai “ko Ho finangaló.”²³ ‘Oku mahu‘inga ke tataki kitautolu ‘e he Laumālie Mā‘oni‘oni lolotonga ‘etau lotú koe‘uhi ke fakamaama‘i kitautolu ‘e he Laumālie tatau pē ko iá lolotonga ‘etau ma‘u ha tali ki he‘etau lotú. ‘Oku ‘omi ‘e he fa‘ahinga lotu pehe‘e ‘a e ngaahi tāpuaki ‘o e langí he ‘oku “ ‘ilo ‘e [he‘etau] Tamaí, ‘i he he‘eki ai ke [tau] kole kiate iá, ‘a e ngaahi me‘a ‘oku [tau] masiva ai”²⁴ pea ‘okú Ne tali ‘a e lotu fakamātoato kotoa pē. Kuo tala‘ofa mai e Tamaí mo e ‘Aló, “Kole, pea ‘e foaki ia kiate kimoutolu; kumi, pea te mou ‘ilo; tukituki, pea ‘e to‘o ia kiate kimoutolu.”²⁵

‘Oku ou fakamo‘oni kuo faka‘ilonga‘i mahino ‘a e hala ‘o hotau fatongia ‘aki ‘a e tui ta‘eveiveiuá mo e tui ki he ‘Otua

ko e Tamaí Ta‘engatá, pea ki Hono ‘Alo ko Sisū Kalaisí, pea mo e mālohi ‘o e lotú. ‘E fononga ‘i he hala ko ‘ení ‘a e fānau kotoa ‘a e ‘Otuá ‘oku ‘ofa kiate Ia mo holi ke tauhi ‘Ene ngaahi fekaú. Ki he to‘u tupú, ‘oku fakatau atu ia ki he lavame‘a mo e teuteu fakatāutahá; ki he kakai lalahí, ‘oku fakatau ia ki hono fakafō‘ou ‘o e tui mo e loto fakapapaú; ki he to‘u tangata matu‘otu‘a angé, ‘oku fakatau ia ki he tūkufua mo e kātaki ki he ngata‘angá ‘i he anga mā‘oni‘oni. ‘Okú ne fakateunga ‘a e tokotaha fononga faivelenga kotoa pē ‘aki ‘a e mālohi ‘o e ‘Eikí, malu‘i ia mei he ngaahi kovi ‘o e ‘ahó, pea fakakoloa‘i ‘aki ia ‘a e ‘ilo “[ko e] faka‘osi ‘o e ngaahi me‘a ni kotoa pē [ko e] manavahē ki he ‘Otuá, pea ke fai ki he‘ene ngaahi fekaú: *he ‘oku kakato ‘i he me‘a ni ‘a e ngāue totonu ‘a e tangatá.*”²⁶ ‘I he huafa ‘o Sisū Kalaisí, ‘ēmeni. ■

MA‘U‘ANGA FAKAMATALÁ

1. Mōse 7:61; toki tñaki atu hono fakamamafa‘i.
2. Joseph F. Smith, *Gospel Doctrine*, 5th ed. [1939], 156.
3. Mōsaia 1:17.
4. ‘Alamā 7:22.
5. Hilamani 15:5.
6. Corrie ten Boom, *Tramp for the Lord* (1974), 54–55.
7. Luke 18:22.
8. Thomas S. Monson, faka‘aonga‘i ‘i hono fakangofua.
9. Tangata Malanga 12:13; ko e toki tñaki atu hono fakamamafa‘i.
10. Thomas S. Monson, “Duty Calls,” *Ensign*, May 1996, 43.
11. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 20:17–19.
12. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 93:36.
13. Vakai, 1 Sione 4:8.
14. Vakai, Sione 3:16; Hilamani 5:10–11.
15. Joseph F. Smith, ‘i he Conference Report, Oct. 1899, 70; ko e toki tñaki atu hono fakamamafa‘i.
16. Vakai, Molonai 10:32–33; Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 59:5.
17. Vakai, ‘Alamā 7:23, 27.
18. 1 Pita 3:12.
19. *Ngaahi Akonaki ‘a e Kau Palesiten ‘o e Siasí: Pilikihami Tongi*, na‘e filifili ‘e John A. Widtsoe, [1997] 45; ko e toki tñaki atu hono fakamamafa‘i.
20. 3 Nifai 18:18–21.
21. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 50:29–30.
22. Sēmisi 4:3.
23. Mātiu 6:8.
24. Mātiu 6:8.
25. Mātiu 7:7; vakai foki Liliu ‘a Siosefa Sāmitá, Mātiu 6:10.
26. Tangata Malanga 12:13; ko e toki tñaki atu hono fakamamafa‘i.

